

УДК 65.011.12

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО НАЗЕМНОГО ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ

Сидоренко Ю.В., здобувач (ГПА)

Стаття висвітлює результати узагальнення теоретичних основ та розробці методичного інструментарію формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку для підприємств міського наземного електричного транспорту.

Ключові слова: *стійкий розвиток, механізм забезпечення стійкого розвитку, підприємства міського наземного електротранспорту*

Вступ. В сучасних умовах високого рівня невизначеності, загострення конкуренції на фоні кризових явищ, що охопили майже всі галузі економіки України, перед вітчизняними підприємствами стоїть завдання не тільки виживання, але і підтримки стійкості розвитку як невідмінної вимоги сучасності. В цьому зв'язку особливої актуальності набуває проблематика забезпечення прогресивного стійкого розвитку транспортних підприємств, зокрема, для підприємств галузі міського наземного електротранспорту (МНЕТ), який є виключно важливою ланкою транспортної системи України та вирізняється високим рівнем екологічності, провізної спроможності та цінової доступності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню різних проблем розвитку підприємств галузі міського наземного електротранспорту в Україні присвячені роботи О.Белянського, В.Величко, В.Димченка, Х.Дребот, М.Кизима, І.Когут, В.Костецького, Ю.Косого, Л.Литвинського, І.Маликова, О.Мірошника, Д.Синиці, П.Скокова, В.Тарабановського, О.Тищенко, А.Файнберга, О.Філіпової, В.Щелкунової, Т.Юр'євої та інших фахівців.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на плідну працю науковців та наявність певних наукових наробок, дослідження проблематики забезпечення стійкого розвитку міського наземного електротранспорту є розрізненими, існуючі розробки стосуються лише окремих сфер та напрямків розвитку, деякі важливі теоретико-методичні та прикладні аспекти забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електротранспорту ще не дістали належного висвітлення.

Постановка завдання. Метою статті є розв'язання раніше не досліджених питань щодо визначення теоретико-методичних основ та практичних засад формування та впровадження

організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку (ОЕМЗСР) підприємств МНЕТ.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сучасне складне та незадовільне фінансове та технічне становище більшості вітчизняних підприємств міського наземного електротранспорту, можна констатувати наявність глибокої затяжної кризи, що їх охопила.

Для виходу з неї та забезпечення в майбутньому прогресивного стійкого розвитку екологічно найсприятливішого електричного транспорту – електричного, необхідним є створення призначеного для цього управлінського інструменту – механізму, теоретичні основи якого визначено в праці [1].

Необхідною умовою практичної реалізації формованого механізму формування органу управління стійким розвитком, що має дворівневу структуру [1] та визначається внутрішнім та зовнішнім контурами управління. Розміри та можливості формування означеної управлінської структури визначаються масштабами електротранспортного підприємства, на базі якого вона утворюється, а також наявним ресурсним забезпеченням формованого механізму. Виходячи із, в першу чергу, фінансових можливостей підприємства, можливе формування нової оргструктури «з нуля» або делегація функцій механізму персоналу.

Пропоновану автором структуру, функції, систему зовнішніх та внутрішніх комунікацій приведено схематично на рисунку 1.

Зовнішні комунікації органу управління стійким розвитком підприємств МНЕТ: в першу чергу, мають бути відзначатися встановленням двохсторонніх зв'язків з пасажирями, врахування їх ступеня задоволення щодо транспортних послуг, а також відгуків, пропозицій та зауважень, тобто маркетингова орієнтація на споживача.

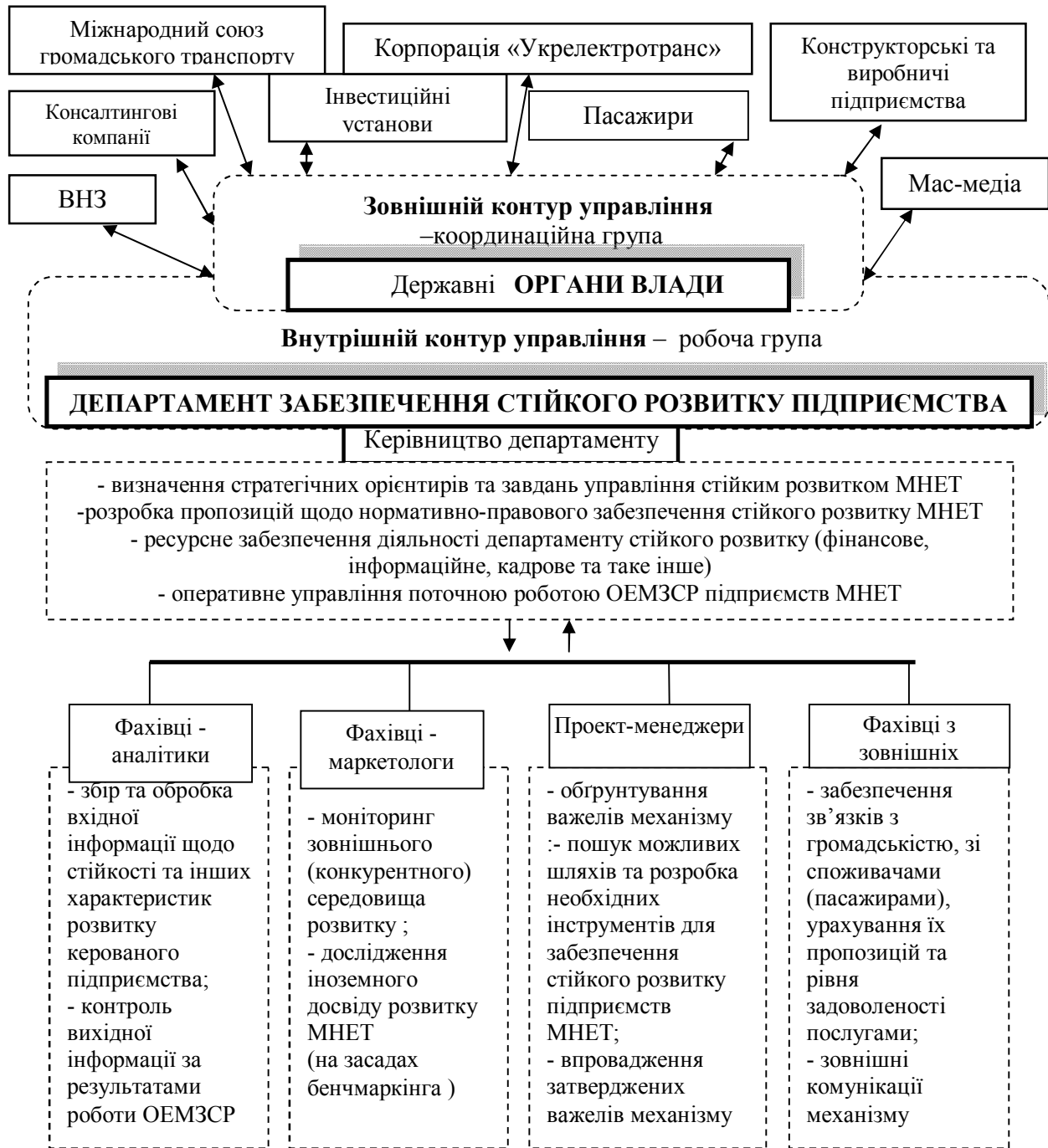

Рисунок 1 - Організаційне супроводження механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств МНЕТ

Крім того, важливим є встановлення взаємозв'язків з: вищими навчальними закладами та науковими установами – задоволення потреб у кадрах та наукових розробках; з консалтинговими компаніями – замовлення консультаційних послуг різного характеру у тих випадках, більш доцільним є замовлення інформаційних послуг у сторонніх організацій, ніж її самостійна розробка; з Міжнародним союзом громадського транспорту,

українською корпорацією «Укрелектротранс» та засобами мас-медіа – для підтримки загальної політики забезпечення стійкого розвитку МНЕТ та впливу та свідомість громадськості, популяризації МНЕТ як найекологічнішого виду міського сполучення; з інвестиційними установами – для залучення фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення стійкого розвитку підприємств МНЕТ.

В попередніх дослідженнях було розроблено аналітичний блок формованого механізму [2, 3] на основі визначення комплексної системи показників та формування методичного підходу до оцінювання стійкого розвитку підприємств. Використання розробленого інструментарію для здійснення оцінки розвитку підприємств МНЕТ дозволило обґрунтувати підхід

до оцінки стійкості як характеристики процесу розвитку за характером гомеостазу, який полягає у визначенні критеріїв, меж, індикаторів, зон допустимих значень стійкості процесу розвитку (які згруповано в таблиці 1) та інтегрального показника стійкості розвитку, який запропоновано розраховувати як середньгеометричну зважену величину індикаторів розвитку на напрямками.

Таблиця 1.

Межі стійкості розвитку підприємств МНЕТ

Характеристики	Технічний напрямок	Фінансовий напрямок	Соціальний напрямок	Екологічний напрямок	Загальна стійкість розвитку
Критерій стійкості	Зростання або стабільність новизни парку в часі	Зростання або незмінність фінансової результативності	Зростання або збереження на попередньому рівні попиту на послуги електротранспорту	Зростання або стабільність рівня енергоефективності	Зростання або незмінні значення динаміки змін індикаторів стійкості
Індикатор стійкості	C_t динаміка коефіцієнта придатності рух. складу $C_t = \frac{Прид_{Рскл_t}}{Прид_{Рскл_{(t-1)}}$	C_f динаміка фінансової результативності $C_f = \frac{\Phi p_t}{\Phi p_{(t-1)}}$	C_c динаміка рухомості населення $C_c = \frac{Рнасел_t}{Рнасел_{(t-1)}}$	C_e динаміка енергоефективності $C_e = \frac{Еефект_t}{Еефект_{(t-1)}}$	C середня геометрична індикаторів стійкості за всіма напрямками $C = \sqrt{C_t * C_f * C_c * C_e}$
Межа стійкості	$C_t=1$	$C_f=1$	$C_c=1$	$C_e=1$	$C=1$
Зона значень стійкого розвитку	$C_t \geq 1$	$C_f \geq 1$	$C_c \geq 1$	$C_e \geq 1$	$C \geq 1$
Зона нестійких значень розвитку	$C_t < 1$	$C_f < 1$	$C_c < 1$	$C_e < 1$	$C < 1$

Визначені індикатори є першочерговими об'єктами впливу формованого механізму та дозволяють уточнити цілі та напрямки прикладення його важелів. Так, для підвищення технічної стійкості розвитку підприємств необхідним є підвищення значень коефіцієнта новизни парку рухомого складу, тобто оновлювати його. Для підвищення соціальної стійкості необхідно приймати заходів щодо недопущення зменшення обсягів перевезень пасажирів. Для підвищення екологічної стійкості розвитку необхідно вживати енергозберігаючих заходів, а для підвищення рівня фінансової стійкості

необхідно підвищувати значення фінансової результативності за рахунок впливу на рівень доходів – в бік їх збільшення, та на рівень витрат – в бік їх мінімізації.

На основі здійснених розробок структури та функціональних блоків сформовано OEMЗСР підприємств МНЕТ, показаний на рисунку 2.

До складу механізму включено розроблений мотиваційний блок [4]. Приклад його апробації, заснований на процесуальній теорії мотивацій, зокрема, теорії очікування [5], для обґрунтування важелів сформованого механізму, наведено на рисунку 3.

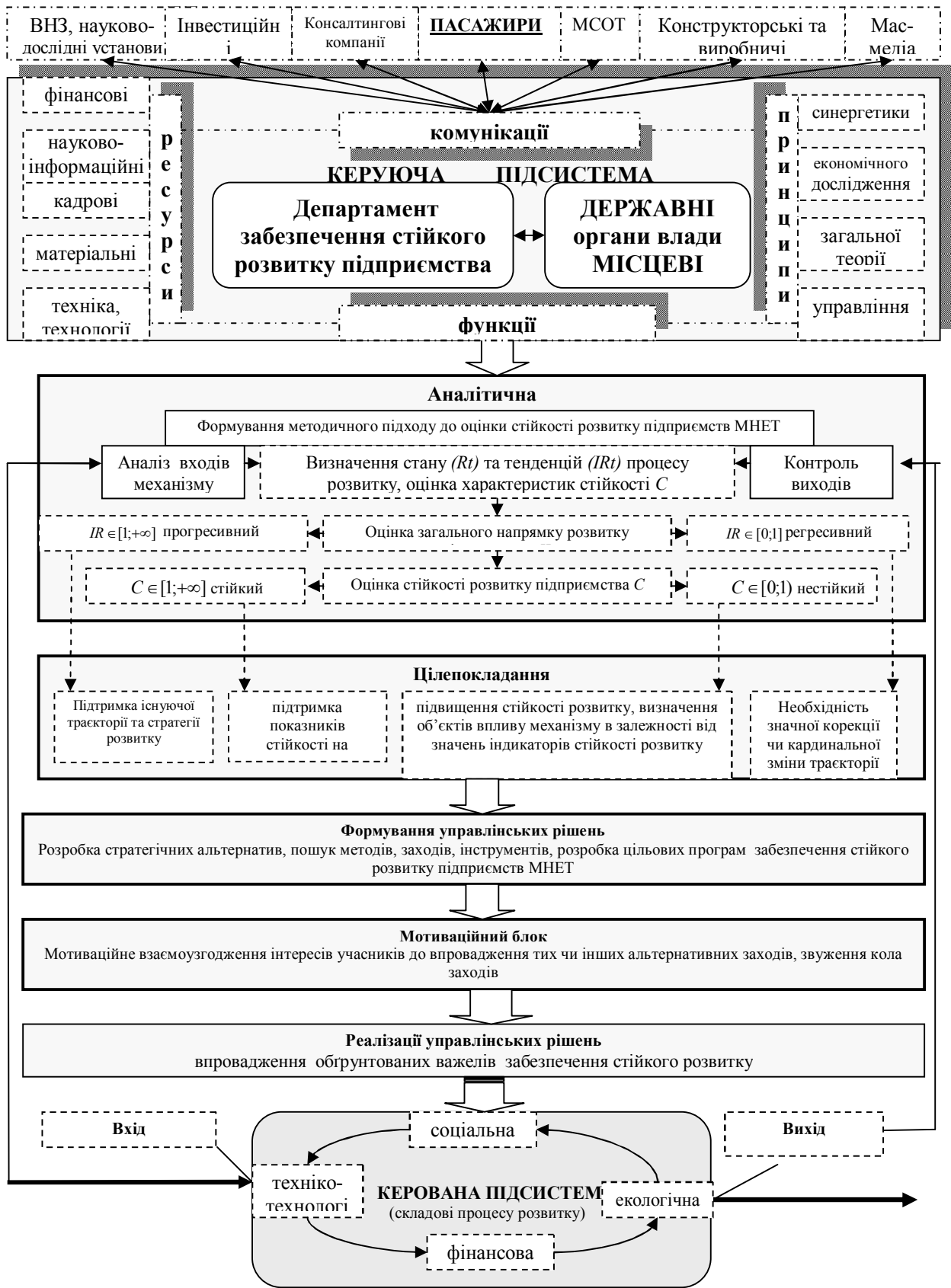

Рисунок 2 - Організаційно-економічний механізм забезпечення стійкого розвитку підприємств МНЕТ

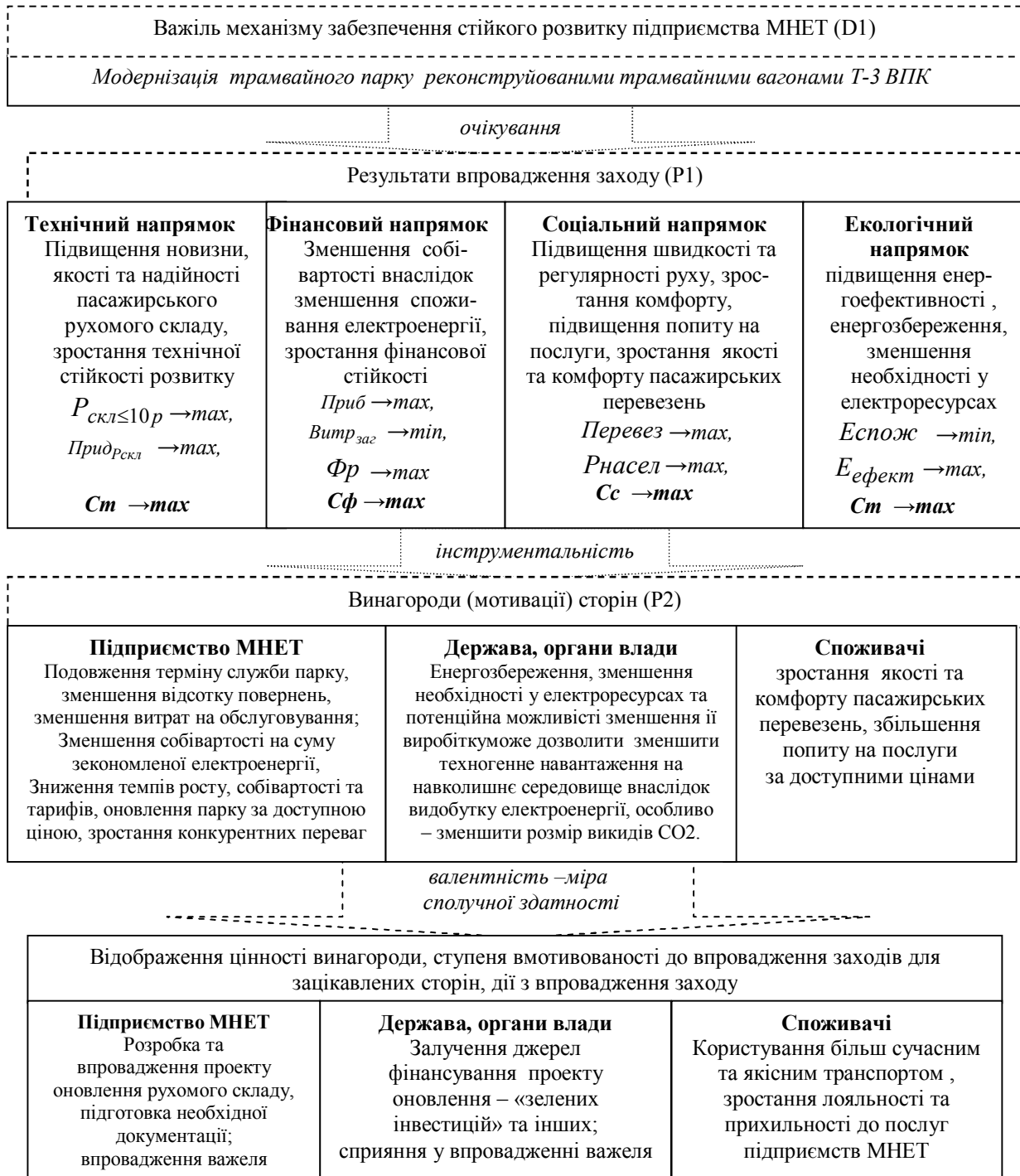

Рисунок 3 - Впровадження мотиваційного блоку OEMЗСР підприємств МНЕТ [розроблено автором]

Рисунок ілюструє схему мотиваційного обґрунтування запропонованого автором використання в якості важеля механізму проекту модернізації трамвайного парку трамвайними вагонами Т-3 ВПК виробництва харківського підприємства ХКП «ВАРЗ». Застосування

мотиваційного підходу дозволяє вирішити надзвичайно складну практичну задачу пошуку шляхів фінансування технічного оновлення міського наземного електротранспорту на основі залучення «зелених інвестицій» та коштів, отриманих Україною в рамках торгівлі квотами на викиди парникових газів, в рамках Кіотського протоколу, оскільки забруднення середовища електротранспортом прямо не здійснюється, а опосередоване забруднення під час видобутку електроенергії, якою він користується, може бути зменшено внаслідок впровадження енергозберігаючих технологій.

Висновки. З метою організаційного забезпечення роботи формованого OEMЗСР підприємств МНЕТ запропоновано створення спеціальної організаційної структури – департаменту забезпечення стійкого розвитку, визначено його структуру, функції та основні комунікації на основних рівнях: внутрішньому – на рівні підприємства, та зовнішньому – на рівні державних та місцевих органів влади. Запропоновано підхід до визначення стійкості розвитку підприємств МНЕТ. Сформовано модель організаційно-економічного механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електротранспорту та наведено приклад його апробації на основі мотиваційного обґрунтування одного з альтернативних заходів.

Анотація. Стаття освещает результаты обобщению теоретических основ и разработке методического инструментария формирования организационно-экономического механизма обеспечения устойчивого развития для предприятий городского наземного электрического транспорта.

Ключевые слова: устойчивое развитие, механизм обеспечения устойчивого развития, предприятия городского наземного электротранспорта.

Summary. The article contain main results of theoretical bases' generalization and of methodical tool's development as for forming the organizationally-economical mechanism of city surface electrical transport enterprises' sustainable development providing.

Keywords: sustainable development, mechanism of sustainable development providing for city surface electrical transport enterprises.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сидоренко Ю. В. Особливості управління стійким розвитком підприємств міського електричного транспорту / Ю. В. Сидоренко // *Економіка и управление.* – 2011. – № 1. – С. 103 – 109

2. Сидоренко Ю. В. Формування системи показників оцінки розвитку підприємств міського електротранспорту / Ю. В. Сидоренко // *Вісник Східноєвропейського університету економіки та менеджменту. Серія : Економіка та менеджмент.* – 2010. – №1 (7). – С. 21 – 26

3. Сидоренко Ю. В. Методологічні аспекти оцінки стійкого розвитку підприємств / Ю. В. Сидоренко // *Вісник економіки транспорту і промисловості.* – 2011. – № 33. – С.137 – 140

4. Сидоренко Ю. В. Формування підходу до забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електричного транспорту / Ю. В. Сидоренко // *Інвестиції : досвід та практика.* – 2011. – № 16. – С. 100 – 110

5. Сидоренко Ю. В. Енергозберігаючі технології як інструмент забезпечення стійкого розвитку підприємств міського наземного електричного транспорту / Сидоренко Ю. В.: матеріали між нар. наук.-практ. конфер. [„Проблеми та перспективи розвитку підприємств в умовах світової економічної інтеграції”], (Харків, 24–25 листопада 2011 р.) – Х: ХНУБА. – 2011. – Ч.3. – 156с. – С. 143 – 147

*Рецензент д.е.н., професор ХНУБА Іванілов О.С.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.*